

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Amerikansk inresekontroll vid utresa från Sverige - så kan avtalen genomföras (SOU 2017:58)

(Ju2017/05764/BIRS)

Hovrätten har följande synpunkter på utredningens förslag.

Begränsning av grundläggande fri- och rättigheter

Hovrätten tillstyrker förslaget med följande tillägg.

Det är angeläget att samtliga begränsningar av svenska grundläggande fri- och rättigheter framgår av lagen. Enligt hovrättens mening är det inte tillräckligt tydligt att då endast hänvisa till regeringsformens bestämmelser. Hovrätten anser att det bör göras en hänvisning även till Europakonventionen i 2 kap. 1 § andra stycket lagförslaget.

Bestämmelsen kan ges följande lydelse; [...] ”En åtgärd som begränsar någon av de grundläggande fri- och rättigheter som avses i 2 kap. regeringsformen eller i *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna* ska ha stöd i denna lag.” [...]

Hjälpmedel vid våldsanvändning

Hovrätten tillstyrker förslaget med följande kommentar.

Enligt lagförslaget får inresekontrollanter utrustas med vissa vapen och ha tillgång till skjutvapen. Att skjutvapen ska förvaras på visst sätt framgår av ett förslag till förordning. För att undvika tolkningsproblem bör begränsningen att inresekontrollanter inte får bära pistol eller revolver på sig framgå tydligare i den föreslagna lagen. Bestämmelsen i 2 kap. 3 § kan ges följande lydelse; [...] Inresekontrollanten får inte bära pistol, revolver eller andra skjutvapen på sig men får ha tillgång till sådana vapen. [...]

Böter och avgifter vid överträdelser

Hovrätten tillstyrker förslaget med följande kommentar.

Genom bestämmelserna i 2 kap. 14-15 § tillskapas ny materiell rätt på det sättet att amerikansk lagstiftning på vissa områden kommer att kunna tillämpas direkt på svenskt territorium. Hovrätten har i och för sig ingen erinran mot det men konstaterar samtidigt att den valda lagstiftningstekniken medför att enskilda kan komma att ha svårt att förutse vad som gäller. Problemet kan i viss mån minskas genom att tydlig information lämnas till tilltänkta resenärer innan de går in i kontrollområdet.

Skadestånd

Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det utifrån rådande praxis är något oklart i vilken utsträckning skadestånd kan komma att utdömas för statens kränkningar av grundläggande fri- och rättigheter. Denna fråga bör överlämnas till rättstillämpningen. Denna osäkerhet utesluter emellertid inte att en allmän skadeståndsbestämmelse förs in i lagen.

Den svenska staten bör ersätta skador som uppkommer vid genomförandet av amerikansk inresekontroll för vilka den amerikanska staten eller en inresekontrollant skulle ha varit skadeståndsskyldig om svensk lag varit tillämplig på dem. På samma sätt som vid annat samarbete bör ersättningsskyldigheten inte gälla skador som uppkommer hos den utländska myndigheten eller tjänstemannen. Den bestämmelse som nu finns i lagen om internationellt polisiärt samarbete bör kunna användas som modell för utformning av en sådan skadeståndsbestämmelse och formuleras på följande sätt:

”När en inresekontrollant utför uppgifter i Sverige enligt denna lag, ska svenska staten i stället för Förenta staterna eller inresekontrollanten ersätta skador som uppkommer i samband med utförandet av uppgiften och som Förenta staterna eller inresekontrollanten skulle ha varit skadeståndsskyldig för om svensk lag varit tillämplig på dem. Svenska staten ska dock inte ersätta skador som uppkommer hos Förenta staterna eller inresekontrollanten”:

Tillsyn

Hovrätten avstyrker utredningens förslag att amerikanska tjänstemän, vid utövande av myndighet på svenskt territorium i enlighet med avtalen, inte ska vara underkastade tillsyn av Justitieombudsmannen (JO) eller Justitiekanslern (JK).

Utgångspunkten för ett ställningstagande i denna fråga bör enligt hovrätten vara att en medborgare, när en svensk myndighetsuppgift utförs av en utländsk myndighet, ska kunna förvänta sig lika hög grad av rättsäkerhet och kvalitet som om uppgiften utförs av en nationell myndighet. Detta intresse gör sig särskilt starkt gällande när det avser en verksamhet som företer flera likheter med de brottsbekämpande myndigheternas verksamhet.

Hovrätten konstaterar i likhet med utredningen att det, även med beaktande av annat samarbete inom de polisiära och militära områdena, är första gången den svenska rättsordningen kan komma att ge utländska myndighetspersoner sådana omfattande befogenheter att utöva myndighet på svenskt territorium som nu är i fråga. Dessutom föreslås detta, till skillnad från vad som gäller t.ex. vid

internationellt polisärt samarbete, ske under bl.a. straffprocessuell immunitet. Dessa omständigheter talar enligt hovrätten för att den amerikanska inresekontrollen ska vara underställd JO:s och JK:s tillsyn, med den begränsningen att dessa myndigheter inte ska ha rätt att väcka åtal mot amerikanska tjänstemän. Hovrätten anser alltså att det ligger ett betydande värde i att verksamheten kan granskas och i förekommande fall bli föremål för offentlig kritik och debatt.

Skyddslagen

Arlanda flygplats är ett civilt skyddsobjekt, inom vilket det föreslagna kontrollområdet kommer att omfattas. Det framgår inte av utredningen om detta förhållande föranleder några ytterligare utredningsåtgärder. Förslagsvis bör det utredas om även skyddsvakter ska undantas på samma sätt som polismän och tulltjänstemän enligt 2 kap. 19 § lagförslaget.

I handläggningen av detta ärende har deltagit hovrättspresidenten Fredrik Wersäll, hovrättslagmannen Lars Dirke, hovrättsrådet Sven Johannisson och tf. hovrättsassessorn Fredrik Simonsson, föredragande.

Fredrik Wersäll

Fredrik Simonsson